

Kuva: Pixabay – Kuvankäsittely: Yki Räikkälä

KOKEMUKSIA USKONNONVAPAUSTA GENEVESSÄ

EEMI TUISKU

Miltä koulunkäynti näyttää Genevessä, jossa julkinen hallinto noudattaa uskonnollisen neutraliteetin periaatetta eikä kouluissa ole tunnustuksellista uskononopetusta?

Entisenä ulkosuomalaisena minulla on ollut mahdollisuus käydä kouluni Genevessä, jossa en ole lainkaan joutunut kokemaan tunnustuksellista uskononopetusta enkä vakaumukseen perustuva syrjintää, painostusta, koulukiusaamista tai edes kiusallisia tilanteita. Olen saanut siellä kokemuksen hyvin kansainvälisestä ja arvopohjaltaan humanistisesta ympäristöstä.

Poikkeuksellinen kantoni

Geneve on ranskankielinen kantoni Sveitsissä ja yksi Euroopan kansainvälisimmistä kaupungeista. Sen toisena erityispiirteenä on vahva sekulaari perinne.

Ranskan tapaan Geneven julkinen hallinto ja kirkko on erotettu toisistaan vuodesta 1907 lähtien *Laïcité*-periaatteen mukaan. Sveitsissä jokaisella kantonilla on laaja itsehallinto ja oikeus säätää kantonikohtaisia lakeja.

Geneve on yhdessä Neuchâtelin kanssa poikkeuksellinen kantoni, sillä niiden hallinto perustuu vahvaan uskonnolliseen neutraliteettiin. Vastaavanlainen valtion ja uskonnon selkeä erottaminen ei toteudu muissa Sveitsin kantoneissa samalla tavalla. Geneven opetussuunnitelmassa linjataan, ettei uskontoja opeteta kouluissa, mutta niitä voidaan esimerkiksi käsitellä historian tai maantieteen tunneilla. Opetus on rakennettu humanististen arvojen ja tieteellisen kulttuurin ympärille.

Ala-asteeni sijaitsi rauhallisessa pikkukylässä, jossa väestö oli pääosin sveitsiläinen. Opetuksessa ja koulun tapahtumissa ei ollut lainkaan tunnustuksellista uskontoa. Uskonnosta ei ollut tapana tehdä isoa numeroa ja vakaumuksesta kysyttiin harvoin. Oppilaitos kysyi lomakkeella oppilaiden vakaumuksesta ainoastaan re-

kisteritiedoksi. Vanhemmat, jotka halusivat järjestää lapselleen uskonnollista kasvatusta, saivat tehdä näin kouluajan ulkopuolella omakustanteisesti.

Yläasteella kaupungin keskustassa luokat olivat hyvin monikulttuurisia. Opetuksessa oli uskontoa ainoastaan historian ja maantieteen tunneilla. Koulun päättöjuhlissa ei koskaan ollut uskonnollisia viitteitä. Samalla luokalla saattoi olla protestantteja, katolilaisia, muslimeja, ateisteja tai minkä tahansa vakaumuksen edustajia. Yleinen ilmapiiri oli hyvä siitä huolimatta, että koulu sijaitsi Geneven huonomaineisessa korttelissa. Ystävyyksissä ei mietitty kenenkään alkuperämaata tai vakaumusta, vaan yhteisiä kiinnostuksen aiheita.

Lukiossani taas oli 68 eri kansalaisuutta edustettuna. Opetus painottui paljon kriittisen ajattelun ympärille, ja uskontoa käsiteltiin ainoastaan kulttuurisena ilmiönä historian, taidehistorian tai kirjallisuuden tunneilla. Uskonnon sijaan lukiossa oli filosofian tunteja, jossa luettiin eri ajattelusuuntauksista, etiikasta ja filosofiasta. Esimerkiksi **Kantin, Humen, Voltairen, Rousseauin, Nietzschen** ja useiden muiden filosofien ajatuksia. Monet Geneven lukiot kantavatkin tunnettujen filosofien ja ajattelijoiden nimiä vahvan humanistisen perinteen vuoksi.

Sveitsissä on suoran demokratian järjestelmä, jossa kansalaiset voivat kansanäänestyksillä hyväksyä tai hylätä lakeja tai tehdä aloitteita perustuslain muuttamiseksi. Tästä syystä koulutuksen laadulla, etiikalla, itsenäisellä ja kriittisellä ajattelulla on erityinen painoarvo. Kansalaisten harkintakyky heijastuu suoraan lainsäädäntöön. Geneven ja uskonnollisesti perinteisempien pohjoissveitsiläisten kantonien välillä esiintyy ajoittain eriäviä poliittisia näkemyksiä liittovaltion asioissa, joita osaltaan selittävät niiden toisistaan poikkeavat yhteiskunnalliset ja katsomukselliset lähtökohdat.

Olin etuoikeutettu koulunkäyntini aikana

Saamani koulutus antoi minulle vahvat edellytykset kriittiseen ajatteluun, itsenäisen maailmankuvan ja omien elämänarvojen muodostamiseen. Olen eronnut ev.lut. kirkosta täysi-ikäisenä, koska en kokenut kristinuskoa merkitykselliseksi itselleni. Pidän sen sisältämiä dogmeja epistemologisesti perusteettomina ja totuudellisuudeltaan epäuskottavina. Sen sijaan pidän filosofiaa, tiedettä, loogista ajattelua, ihmisen luontaista empatiakykyä ja humanismia tärkeinä.

Muutettuani takaisin Suomeen olen verrannut mai-

den välisiä kulttuurieroja. Suomi on monessa asiassa tasa-arvoisempi kuin Sveitsi, jossa yhteiskunta on monilta osin hierarkkisempi ja elitistisempi. Yllättävästi uskonnon vapauden käytännön toteutumisessa – erityisesti negatiivisen uskonnonvapauden osalta – Suomi tuntuu olevan Geneven verrattuna jäljessä.

Eniten hämmästyä minussa on aiheuttanut se, että korkeasta sekularisaation asteesta huolimatta Suomessa evankelis-luterilaisella kirkolla on edelleen perustuslailla turvattu erityisasema, mikä tekee Suomen uskonnollisesta neutraliteetista ongelmallisen. Koulunkäynnin osalta olen paljon kuullut ikäluokkani kokemasta pakollisesta tunnustuksellisesta uskonnon opetuksesta, ikävistä tilanteista, jotka ovat joko olleet painostavia, vähätteleviä tai syrjiviä uskonnottomia kohtaan. Olen vasta hiljattain ymmärtänyt olleeni etuoikeutettu koulunkäyntini aikana Genevessä.

Geneven kansainvälistyessä uskonnollisella neutraliteetilla on ollut keskeinen merkitys katsomuksellisesti moninaisen yhteiskunnan rakentamisessa sekä sosiaalisen koheesion ja luottamuksen vahvistamisessa. Keskiajalla Geneve on ollut kalvinismin syntypaikka ja protestanttinen linnake katolilaisten vihollisten ympäröimänä, ns. ”protestanttinen Rooma”.

Se on ajan saatossa avautunut valistuksen aatteille ja houkutellut osajia ympäri maailmaa. Genevestä on kehittynyt merkittävä kansainvälinen maailmankaupunki ja kansainvälisen yhteistyön keskus, jossa toimii lukuisia kansainvälisiä järjestöjä, pankkeja ja monikansallisia yrityksiä. Kaupungin väestöstä yli puolet on ulkomaalaisia, ja eri kansallisuuksien välinen kanssakäynti on tavanomaista ja luontevaa. Koulukaverini tulivat kaikki eri kulttuuritaustoista ja edustivat erilaisia vakaumuksia. Se ei koskaan ollut ongelma, vaan pikemminkin rikkautta, jonka vahva sekularisaatio on mahdollistanut.

Haluan lopuksi todeta, ettei uskonnonvapaus ole nollasummapeliä. Uskonnollisella neutraliteetilla varmistetaan, ettei kukaan joudu vasten tahtoaan uskonnonharjoituksen tai uskonnollisen toiminnan piiriin, samalla kun jokaiselle turvataan vapaus harjoittaa uskontoaan yksityisesti. Mielestäni Genevessä eri katsomusten välillä vallitseva koheesio osoittaa, kuinka tärkeää on rakentaa yhteinen humanismiin perustuva arvopohja, joka yhdistää ihmisiä heidän uskonnollisesta tai uskonnottomasta vakaumuksestaan riippumatta.

Toivoisin, että uskonnollinen neutraliteetti toteutuisi Suomessakin paremmin. Uskon, että aidosti neutraali julkinen tila voisi edistää eri katsomusten välistä rauhallista ja kunnioittavaa ilmapiiriä Geneven tapaan.

